

Innehåll

0. Om strategirapporten – syfte och upplägg	3
1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	5
2. Översikt av strategisammanhanget	6
1.1 Förändringar i strategisammanhanget	6
1.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	7
1.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer	7
3. Resultatredovisning	8
3.1 Stödområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling	9
3.1.1 Mål 1: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s krav för att ingå och tillämpa associeringsavtal, inklusive fördjupade frihandelsområden (AA/ DCFTA).	9
3.1.2 Mål 2: Konkurrenskraftiga små och medelstora företag som utgör en större del av ekonomin	10
3.2 Stödområde 2: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstatad	11
3.2.1 Mål 3: En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet att genomföra reformer för EU-närmandet	11
3.2.2 Mål 4: Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet, utifrån principer om icke- diskriminering och lika rättigheter och med minskad korruption	11
3.2.3 Mål 5: Ett mer effektivt rättsväsende som garanterar rätten till en rättvis rättegång och inkluderar ett utvecklat påföljdssystem, i enlighet med europeisk standard 11	
3.2.4 Mål 6: Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel	11
3.2.5 Mål 8: Ett mer pluralistiskt civilt samhälle inklusive politiska partier med stärkt folklig förankring	12

3.2.6	Mål 9: Förbättrade förutsättningar för demokratiskt ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer inklusive främjande av fria val.....	12
3.2.7	Mål 10: Friare och mer oberoende media	14
3.2.8	Mål 11: Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inklusive EU:s strategi för jämställdhet), och icke-diskriminering.....	15
3.2.9	Mål 12: Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att utforma sina liv	15
3.3	Stödområde 3: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar	16
3.3.1	Mål 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi	16
3.3.2	Mål 15: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle	17
3.3.3	Mål 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi	17
4.	Implikationer	18

0. Om strategirapporten – syfte och upplägg

Syftet med strategirapporten är rapportera Sidas strategigenomförande till UD. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Denna inkluderar redovisning från strategigenomförandet på en övergripande nivå per strategi. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna mall använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Mallen använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som behöver lyftas till UD.

”**Trafikljusen**” är Sidas viktigaste signalsystem för att följa hur det går i strategigenomförandet. En bedömning görs för varje strategimål och ger en snabb överblick av nuläget. Bedömningen och motiveringen till denna utgör narrativet i resultatredovisningen (kapitel 3) i strategirapporten. I strategirapporten bedöms två aspekter:

1. **Utveckling mot strategimålet:** Strategimålen anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för *utveckling mot strategimålet* används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender inom de målområden i kontexter där Sida är aktiv. Sidas insatser kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men det handlar ofta om större komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Trafikljusbedömningen och färgsättningen motiveras och beläggs utifrån tillgänglig statistik, källor eller rapporter.

Bedömning av utvecklingstrender i kontexten i förhållande till **strategimålen**:

- Grön:** Utvecklingen går framåt
- Gul:** Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt
- Röd:** Utvecklingen går bakåt

2. **Portföljens relevans:** Sidas strävan är att sätta samman och upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj i förhållande till utvecklingsutmaningar i respektive strategikontext, strategins mål och Sidas ambitioner avseende förväntade förändringar och resultat. *Portföljens relevans*, dvs. om Sida har satt samman en väl avvägd portfölj av insatser och aktiviteter som bedöms bidra till förändring i linje med strategimålet.

Sida måste löpande justera sin förändringsteori och portfölj utifrån olika aspekter:

- (i) föränderlig kontext och sammanhang, (ii) efter den styrning som myndigheten får och
- (iii) beroende på om aktiviteter inte gett eller förväntas ge resultat. Trafikljusbedömningen och färgsättningen av detta trafikljus beaktar och utgår från dessa aspekter.

Bedömning av **portföljens relevans**:

- Grön:** Portföljen är relevant
- Gul:** Portföljen är delvis relevant
- Röd:** Portföljen är inte relevant

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

Strategin för Reformsamarbete med Östeuropa, Västra Balkan och Turkiet omfattar totalt 11 bilaterala (Albanien, Armenien, Belarus, Bosnien-Herzegovina, Georgien, Kosovo, Moldavien, Nordmakedonien, Serbien, Turkiet och Ukraina) och ett regionalt fönster. Inom strategin finns totalt tre stödområden och 16 mål. Varje landfönster arbetar mot alla eller ett urval av målen och har en separat årlig rapportering till UD och dessutom finns en rapportering som täcker det regionala samarbetet. Föreliggande rapport täcker således endast ett det bilaterala fönstret för Belarus. Strategin gällde ursprungligen för perioden 2014-2020, men har förlängts till 2021.

	Mål ³	Portfölj ⁴
Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling		
1. Länderna uppfyller i högre grad uppfyller EU:S krav för (AA/ DCFT A) (ÖP)		
2. Konkurrenskraftiga små och medelstora företag		
Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat		
3. En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet		
4. Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet och minskad korruption		
5. Ett mer effektivt rättsväsende i enlighet med europeisk standard		
6. Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel		
7. (VbT) En mer demokratisk och effektiv poliskår		
8. Ett mer pluralistiskt civilt samhälle		
9. Förbättrade förutsättningar för demokratiskt ansvarsutkrävande och deltagande		
10. Friare och mer oberoende media		
11. Åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet och icke-diskriminering		
12. Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att utforma sina liv		
13. Ökat förtroende och försoning mellan parterna i och mellan länderna		
Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar		
14. EU:s regelverk och int. överenskommelser för miljö, klimat och energi		

³ Bedömning av utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimålen**: Grön: Utvecklingen går framåt; Gul: Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt; Röd: Utvecklingen går bakåt.

⁴ Bedömning av **portföljens relevans**: Grön: Portföljen är relevant; Gul: Portföljen är delvis relevant; Röd: Portföljen är inte relevant.

15. Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle
16. Mer hållbar samhällsservice som vatten och avlopp, avfallshantering, energi

2. Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp: 8 922 MSEK ⁵	Utbetalat belopp hittills: 9 072 MSEK, varav 708 MSEK i Belarus	Antal insatser 2020: 34
--	---	-----------------------------------

1.1 Förändringar i strategisammanhanget

Den 9 augusti 2020 hölls presidentval i Belarus, vilket av EU, Sverige och majoriteten andra länder konstaterats ha skett under icke-demokratiska former. Den belarusiska statsmakten har svarat mycket våldsamt på den reaktion som uppstått i form av demonstrationer, strejker och den öppenhet med vilken befolkningen har uttryckt sitt missnöje med valfuskets såväl som regimens långvariga repressiva styre. Kränkningarna mot civilsamhälle, opposition, media och den egna befolkningen i stort är mycket allvarliga. Detta föranledde Sidas beslut att frysa den del av utvecklingssamarbetet med Belarus, där statliga aktörer spelat en aktiv roll.⁶ Medborgarnas missnöje härrör till stor del även från regimens hantering av Coronapandemin, där man initialt avfärdade allvaret med den begynnande smittspridningen och avstod från att införa särskilt långtgående restriktioner eller att ge extra stöd till sjukvården och andra samhällsfunktioner. Den offentliga statistik som presenterats har inte stämt överens med den i oberoende medier rapporterade vårdbelastning som uppstått inom flera regioner. Sida har kunnat lägga om stödet, bestående av dels oinrättade medel och dels av frysningen frigjorda medel, att i ännu större utsträckning förstärka stöd inom resultatområdet demokrati och mänskliga rättigheter.

Regimen stängde i slutet av året gränserna mot flera av grannländerna, med hänvisning till Coronapandemin men med konsekvensen att människor hindras att resa in och ut. Detta har påverkat Sidas samarbetspartner på ett mycket försvårande sätt och fortsätter troligen så under 2021. Det finns en förväntan om att emigrationen från landet kommer att ta fart när gränserna öppnas åter. Den politiska krisen och repressionen har också lett till att många privata företag lämnat Belarus under hösten 2020. Den tidigare så framgångsrika IT-sektorn har tappat attraktion för utländska investerare och den negativa trenden visar inga tecken på att vändas.

Belarus har visserligen förbättrat sin placering på Transparency Internationals (TI) årliga mätning av upplevd korruption, Corruption Perceptions Index, (score 49/100 jämfört med fjolårets 47/100). TI betonar dock korrekt att denna förbättring inte på något sätt reflekterar de missförhållanden som landet upplever under nuvarande regimen⁷. Indexet mäter hur experter och privata aktörer upplever

⁵ Totalt strategibelopp för hela den regionala strategin.

⁶ Beslut nr 2020-001901, 21 aug. 2020, ärende nr 13/001057, 16/000941, samt beslut nr 2020-001998, 7 sept 2020, ärende nr 14/001275

⁷ [Belarus: State capture and grand corruption remain... - Transparency.org](#)

korruptionen i den statliga sektorn, inte begränsningar som rör yttrande- och mötesfrihet, människorättskränkningar och valfusk som det belarusiska folkets protester bland annat handlat om.

1.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Tabell 1. Givarkontext

Givargemensam samarbetsstrategi saknas, även för EU-länder.	
De fem största givarna bedöms av Sida vara: EU, FN, Sverige, USA, Tyskland och Polen.	Sverige är den största givaren bland EU:s medlemsstater utifrån den data som tillgängliggjorts.
EU-delegerat samarbete: 31 556 717 SEK är mottagna från EU-kommissionen under perioden 2017-2020 inom stödområdet Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat.	

Sveriges roll i strategisammanhanget har varit betydande, då vi varit relativt ensamma om att bedriva ett långsiktigt och uthålligt stöd till centrala aktörer inom det civila samhället, med arbetssätt som når långt ut i hela landet. Sedan augusti 2020 har en omfördelning gjorts för att i än högre utsträckning stödja människorättsförsvarare, oberoende media och små civilsamhällesorganisationer med lokal verksamhet inom demokratiområdet. Det civila samhällets uppgift som representant för rättighetsbärare har visat sig helt avgörande. Flera aktörer och grupper av individer, framförallt kvinnor, som varit drivande i att förändra den politiska kursen i en mer demokratisk riktning har tagit del av program som Sida finansierat. Detta gäller såväl medieaktörer som aktiva i det civila samhället, framförallt via vidareförmedlingsprogram. Sidas partner uttrycker uppskattning för att Sida förhåller sig så flexibla vad det gäller insatser utformning och genomförande.

Den politiska situationen påverkar både nuvarande portfölj, Sidas roll i strategisammanhanget och samarbeten med nya partner. Under 2020 pågick en tät givardialog där Sida deltog för att få en klarare bild över vilka initiativ som pågår. Dialogen fortsätter 2021. Tillsammans med EU-delegationen har ambassaden i Minsk försökt att intensifiera dialogen och hitta former för samordningen. Många bilaterala givare, framför allt de baltiska länderna och Polen, har satt upp nya stödformer för utsatta aktörer. Sida deltar i dialogen kring detta. Det är i skrivande stund högst oklart vilka samarbetsformer och aktörer som kan bli aktuella att samarbeta med under strategiperioden. Överlag kan sägas att nära samverkan med UD och UM har varit centralt under 2020 för att stärka ett väl samordnat svenskt förhållningssätt.

En intensiv dialog har under året förts mellan Sida och andra intresserade givare rörande stödet till exiluniversitetet European Humanities University (EHU). Ett antal bilaterala givare har under hösten uttalat ambitionen att för första gången eller på nytt gå in med stöd till universitetet. Även Svenska Institutet (SI) har bidragit med stöd till stipendieverksamheten under 2020.

1.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer

Inom ramen för strategin för stöd genom svenska organisationer i det civila samhället 2016-2022 (administreras av CIVSAM), finns två strategiska partnerorganisationer som är verksamma i Belarus.

Forum Civ har vidareförmedling till ett antal länder, inklusive Belarus. Detta är ett viktigt komplement till det riktade vidareförmedlingsprogrammet eftersom det möjliggör för svenska organisationer att

arbeta i landet. Union to Union arbetar med att stärka oberoende fackförbund i landet. Arbetet är främst inriktat på olika kapacitetsstärkande program och ofta deltar Belarus tillsammans med andra länder vilket ger tillfälle till nätverkande och kontaktskapande.

Inom reformstrategin finns synergier mellan det bilaterala anslaget för Belarus och det regionala anslaget. Detta gäller, inom stödområdet ekonomisk utveckling, bland annat genom programmet Women in Business som European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) genomför. Inom stödområde två, demokrati och mänskliga rättigheter, finns synergier mellan insatser med fokus på media och yttrandefrihet och inom stödområde tre, miljö och klimat, finns synergier mellan EBRD:s regionala fonder inom vattenområdet och kommunal service och bilaterala insatser.

Synergier finns också med Svenska Institutet (dels inom reformstrategin men också inom Strategin för Östersjöregionen (2016-2020)). Som nämnts ovan har Sida fört en löpande dialog med SI rörande stödet till EHU, vilket bland annat resulterat i ett stöd från SI för universitetets stipendieverksamhet.

3. Resultatredovisning

Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Sidas bidrag till förändring på strateginivå bedöms ha varit mycket viktigt under 2020 och strategiskt för att främja förändring och reform på både kort och lång sikt. Den press och hotbild som ett stort antal av Sidas partner arbetar under gör att Sidas stöd fortsatt behöver präglas av nära dialog och stor flexibilitet. Detta är en förutsättning för att stödet ska vara ett fortsatt relevant bidrag till förändring.

Inom stödområde ett, ekonomisk utveckling, var Sidas målsättning att under 2020 lägga extra fokus på att utveckla och fördjupa portföljen. Detta visade sig dock inte vara görbart i och med det förändrade fokus som krävdes med anledning av den politiska utvecklingen. Samarbetet med BEROC, som är det ledande oberoende akademiska forskningscentret inom ekonomisk forskning i Belarus, har dock varit av stor betydelse för en oberoende pandemirapportering under året med den webbaserade tjänsten <http://covidconomy.by> med aktuella uppgifter om Belarus socioekonomiska utveckling.

Förutsättningarna för aktörer i civila samhället samt oberoende media har under 2020 starkt försvårats och begränsats. Sidas bidrag till förändring inom detta resultatområde bedöms vara viktigt.

Insatserna inom miljöområdet bedöms fortfarande som angelägna. Investeringarna i förbättringar av infrastruktur inom vattensektorn kombineras med stöd till civila samhället som fokuserar på ökad miljö- och klimatmedvetenhet och breddat engagemang.

3.1 Stödområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling

3.1.1 Mål 1: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s krav för att ingå och tillämpa associeringsavtal, inklusive fördjupade frihandelsområden (AA/DCFTA).

Strategimål

Belarus ekonomi gick in i en kraftig nedgång 2020, som ett resultat av situationen med coronaviruset liksom efterdyningarna av presidentvalet. Fallande priser på viktiga exportvaror, däribland gödselmedel och petroleumprodukter, i ett exportberoende land där export av varor och tjänster står för 66 procent av BNP, ledde till en försämring av finansiella indikatorer och en minskning av skatteintäkter till statsbudgeten.

Landets BNP minskade med 0,9 procent på årsbasis för 2020. Växelkursen för den belarusiska rubeln gentemot den amerikanska dollarn försämrades med 21 procent under en dryg årsperiod, som ett resultat av befolkningens växande misstro mot landets valuta. Den relativa finansiella stabiliteten i landet kunde återställas tack vare tilldelningen av en rysk kredit på 1,5 miljarder dollar. Emellertid fortsätter behovet av att hantera utlandsskulden i utländsk valuta att vara ekonomins största sårbarhet under 2021.

Den politiska krisen fortsätter att påverka ekonomin, vilket framgår av företagsundersökningar och tyder på att osäkerheten tvingar fram nedskärningar i utvecklings- och investeringsplaner. Mest märkbar är effekten av den politiska krisen inom IT-sektorn med kraftigt minskad tillväxt under andra halvåret 2020. Fram till 2020 var IT-sektorn den främsta drivkraften i den ekonomiska tillväxten i Belarus.

Starten av Ostrovets kärnkraftverk i oktober 2020 kommer att i framtiden möjliggöra en minskning i beroendet av rysk gas. Samtidigt skapar starten av kärnkraftverket, mot bakgrund av bristande finansiering för att modernisera energiinfrastrukturen, ett överskott av energi. Detta för att de baltiska staternas energimarknader, till vilka exporten var planerad, är stängda för Belarus.⁸

Portfölj

Sida har sedan flera år tillbaka haft ett antal insatser i portföljen syftande till modernisering och reform av ett antal statliga institutioner, bland vilka kan nämnas området monetär policy/finansiell prognostisering⁹. Dessa institutioner har bedömts ha en relativt hög reformvilja, och insatserna bedömdes strategiska i strävan att bidra till att nå det uppsatta strategimålet. Samarbetet med IMF var tänkt att interimistiskt förlängas med ett år under 2021, i syfte att slutföra pågående aktiviteter och utarbeta ett flerårigt projektförslag. Emellertid är stödet till IMF en av de insatser som blev föremål för

⁸ Rapportering från BEROC, dokument nr 003585/21, 4 februari 2021, ärende nr 20/001511
<http://dox.sida.se/locator.aspx?name=DMS.Document.Details.Simplified.61000&recno=1405989&module=Document&VerID=1405574&subtype=61000>

⁹ Insats 10317 "Building Capacity in Monetary Policy-Modelling in Belarus"

frysning, då Nationalbanken deltog som lokal samarbetspart¹⁰. Med anledning av detta bedöms portföljens relevans vara röd.

3.1.2 Mål 2: Konkurrenskraftiga små och medelstora företag som utgör en större del av ekonomin

Strategimål

I Världsbankens ”Doing Business Report” 2020 rangordnas Belarus som nummer 49 av totalt 190 granskade ekonomier¹¹. Den tidigare starka IT-sektorn som vuxit fram i Belarus under senare år gick fram till hösten 2020 mycket bra men riskerar att minska i snabb takt i samband med den pågående omlokaliseringen av IT-företag och dess anställda till utlandet.¹² Den 18 september 2020 meddelade cirka 200 IT-företag att de överväger en fullständig omlokalisering från Belarus, medan andra IT-företag avser att omlokalisera en del av sina anställda till dessa företags befintliga utländska kontor.¹³

Portfölj

Den del av portföljen som syftar till en stärkt sektor för små och medelstora företag bedöms i viss utsträckning vara utformad för att svara upp mot strategimålet, bl.a. genom sitt fokus på modern ekonomisk forskning och utbildning. Som en följd av presidentvalet har Sida beslutat att tillsvidare frysa finansiering av IFC-insatsen, vilken syftar till ett förbättrat investeringsklimat med ett förenklat administrativt regelverk, bl.a. i samband med export till EU-länder, och därmed innehålla den återstående utbetalningen¹⁴. Projektet fortsätter dock med stöd av EU-finansiering. Stödet till BEROCC¹⁵ (Belarusian Economic Research and Outreach Centre) visar på denna forskningsinstitutions möjligheter att stödja oberoende forskning, analys och utbildning i socioekonomiska frågor i Belarus, vilket är viktigt för en välgrundad politisk dialog med civilsamhällesorganisationer och utveckling av en inkluderande marknadsekonomi. En ny fas har inletts i BEROCC-projektet för åren 2021-2023. De satsningar som görs för att stärka fokus på grön ekonomi inom samarbetet med SITE/BEROCC innebär också en potential att utforska kopplingar till stödområde tre, miljö och klimat.

De regionala samarbeten som omfattar Belarus inom detta målområde, kompletterar den bilaterala portföljen, med fokus på bl.a. kvinnligt företagande, ekonomiskt forskningsutbyte och -samarbete, samt stärkande av innovationssystem. Portföljen bedöms vara relevant, men behöver stärkas upp i ljuset av att stödet till IFC fryses.

¹⁰ Beslut nr 2020-001901, 21 aug. 2020, ärende 16/000941

¹¹ <https://russian.doingbusiness.org/en/rankings>

¹² <https://news.tut.by/economics/709132.html>

¹³ <http://www.beroc.by/upload/iblock/cce/cce2d582fed2d7fab895054e9202ef08.pdf>

¹⁴ Beslut nr 2020-001901, 21 aug. 2020, ärende nr 13/001057

¹⁵ Insats 55030295 ”BEROCC Economic and Outreach Centre”

3.2 Stödområde 2: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstatad

- 3.2.1 Mål 3: En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet att genomföra reformer för EU-närmandet
- 3.2.2 Mål 4: Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet, utifrån principer om icke-diskriminering och lika rättigheter och med minskad korruption

Strategimål 3 och 4

Mot bakgrund av den belarusiska regimen och offentliga förvaltningens hantering av Coronapandemin, tillsammans med statens agerande mot befolkningen efter presidentvalet, är Sidas bedömning att reformer för EU-närmande inte gjorts under perioden; tvärtom har utvecklingen gått kraftigt bakåt utan tendenser till reformvilja.

Portfölj

Den under Mål 1 angivna IMF-insatsen har även haft bäring på mål 3, med sitt fokus på att förbättra ekonomisk analys och prognostisering genom tillämpning av kortsiktiga prognosverktyg och uppgradering av den kvartalsvisa policyanalysmodellen.¹⁶ Som uppgivits ovan är stödet till IMF är en av de insatser som beslutats bli föremål för frysning, då Nationalbanken deltagit som i egenskap av statlig aktör.¹⁷ Mot bakgrund av att det för närvarande inte finns någon pågående insats som svarar mot målet, bedöms relevansen således vara röd.

- 3.2.3 Mål 5: Ett mer effektivt rättsväsende som garanterar rätten till en rättvis rättegång och inkluderar ett utvecklat påföljdssystem, i enlighet med euuropeisk standard

Sidas bedömning är att det för närvarande inte finns förutsättningar att arbeta mot detta mål.

- 3.2.4 Mål 6: Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel

Strategimål

Lagstiftningsprocessen mot könsrelaterat våld som stoppades under 2018 har inte tydligt återupptagits sedan dess, då diskussionerna kring lagstiftningen har avstannat i intensitet p.g.a. Coronapandemin. Redan existerande lagstiftning används istället för att även täcka in könsrelaterat våld. Våld i hemmet har sedan 2020 inkluderats i den nationella plan kring att utveckla och ändra lagstiftningen i Belarus som antogs av belarusiska myndigheter i december 2019. Sida har fått signaler från partner om en viss ökning av könsrelaterat våld som en följd av Coronapandemin, dock mindre än i många andra närliggande länder som befunnit sig i lockdown. Ännu finns ingen statistik kring detta sammanställd.

¹⁶ IMF Interim Report «Building capacity in monetary policy-modelling in Belarus», juni 2020 (perioden jan. 2019-feb. 2020), sid. 8-13

¹⁷ Beslut nr 2020-001901, 21 aug. 2020, ärende 16/000941

Portfölj

Under 2020 inleddes ett nytt avtal med UNFPA med fokus på att motverka könsrelaterat våld.¹⁸ Detta utifrån att flera kvinnoorganisationer dessförinnan ökat sitt samarbete för att driva påverkansarbete i frågan. UNFPA har styrt om en stor del av sina aktiviteter som en följd av samhällets anpassning till Corona. Ett större stöd har getts till kvinnor på skyddat boende i form av utrustning t.ex. munskydd, man har ökat närvaron på sina hot lines för att kunna ta emot fler samtal samt utforskat säkra vägar för kvinnor på skyddat boende att få tillgång till vård. En komponent i programmet har handlat om att stärka dialogen mellan civilsamhället och inrikesministeriet, men som en följd av presidentvalet har UNFPA avbrutit dessa samtal.

Projektet mot könsrelaterat våld som organisationen MÄN driver genom partner i Belarus har under 2020 kunnat genomföras i sin helhet. Insatserna inkluderar såväl aktiviteter som främjar alternativa sätt att vara man och pappa som stöd till våldsutsatta personer. Aktiviteterna som genomförs i samarbete med lokala partner har genom anpassningen till covid-19 bidragit till nya former för interaktion med målgrupperna genom möjligheten att delta i digitala möten och workshops. Delar av verksamheten har omprioriterats för att tillfälligtvis kunna erbjuda stödsamtal till individer som på olika sätt drabbats av repressalier i samband med protesterna. Trots de politiska oroligheterna har alla aktiviteter kopplade till gruppverksamhet med pappor och ungdomar kunnat genomföras enligt plan. Nya digitala lösningar har möjliggjort att fler män och ungdomar deltagit i aktiviteter, en anpassning som kan leva kvar efter pandemin.¹⁹ MÄN och Sida för en löpande dialog om utvecklingen i landet och projektet. Att konservativa krafter fortsätter att mobilisera mot jämställdhetsarbetet har varit kännbart för Sidas partnerorganisationer och detta motstånd har uttryckts i form av rena hot. Trafikljuset för portföljen i relation till relevans bedöms trots det fortfarande som grönt.

3.2.5 Mål 8: Ett mer pluralistiskt civilt samhälle inklusive politiska partier med stärkt folklig förankring

3.2.6 Mål 9: Förbättrade förutsättningar för demokratiskt ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer inklusive främjande av fria val

Strategimål 8 och 9

Sidas bedömning för mål 8 och 9 är att förutsättningarna för det belarusiska civila samhället har försämrats avsevärt under 2020. Det civila samhället, politisk opposition, journalister, kulturarbetare m.fl. är under hård attack. Massarresteringar och ett ökande polisvåld sker i samband med de protester som uppkommit efter presidentvalet i augusti. I slutet av 2020 noterades att repressionen antagit en ny form i och med att regimen systematiskt trakasserar specifika organisationer, samt utdömandet av ett flertal domar mot medieaktörer och aktörer i civila samhället. Protesterna var i slutet av året inte av samma karaktär varför regimen svar sedan dess utgjorts av en mer lågintensiv förföljelse, dock fortfarande med stränga straff som delas ut tillsynes godtyckligt.

Vad gäller utvecklingen under Coronapandemin har belarusiska myndigheter inte delgett allmänheten tillförlitlig statistik kring spridning och dödstal. Trots detta har civila samhället varit väldigt aktivt i att

¹⁸ Insats 12373 "UNFPA Advancing gender Equality in Belarus"

¹⁹ Insats 11335 "Men in Belarus"

ställa om sin verksamhet för att möta behov av praktiska insatser. Bedömningen är att trafikljuset i högsta grad kvarstår som rätt.

Portfölj

Trots stora utmaningar att genomföra planerade program med anledning av både den politiska situationen och covid-19 bedömer Sida att portföljen har en hög relevans. Flera program har lagt om verksamheten för att anpassa den till de nya förutsättningarna som rör t.ex. fysiska möten, trots att det inte i någon större utsträckning har getts några restriktioner från myndigheternas sida. Stöden har i stor utsträckning programmerats om för att möta de behov som uppstått med anledning av pandemin.

Sidas bedömning är att det är av fortsatt stor vikt att ge ett brett stöd till en mångfald av aktörer inom det civila samhället. Sida arbetar intensivt med att säkerställa att de aktörer som bedöms mest väsentliga nås och att flexibilitet bibehålls. Under Coronapandemin har möjligheterna att resa in och ut ur landet kraftigt begränsats vilket utgör ett problem för i princip alla partner.

För att nå ut till en bred grupp inom det belarusiska civila samhället fortsätter Sida att arbeta med vidareförmedlingsinsatser med olika inriktning. Det är prioriterat att nå mindre organisationer och även organisationer utanför Minsk. Bland annat Forum Civ har etablerat samarbetsformer där detta prioriteras. Intresset för Forum Civ vidareförmedlingsprogram är fortsatt stort, men små partner inom programmet har också haft stora svårigheter i att bedriva sitt arbete. Pandemin har försvårat arbetet med att nå ut till nya organisationer i och med att den fysiska tillgängligheten begränsats. Utöver detta har man fått ökade svårighet att överföra medel från Vilnius till Belarus med ökade krav på att mottagande organisationer ska vara registrerade. Sidas bedömning är ändå att insatserna ger ett långsiktigt bidrag till ett mer pluralistiskt civilt samhälle. Under 2020 har Forum Civ ingått avtal med EU för ett stöd som också riktar sig mot civilsamhället. Det finns en förhoppning att det svenska stödet och stödet från EU ska förstärka varandra, innebära stordriftsfördelar och en mer kostnadseffektiv administration.

Sida fortsätter samarbetet med exiluniversitetet *European Humanities University* (EHU) baserat i Vilnius.²⁰ Stödet är fortsatt en blandning av bilaterala medel från Sverige och Litauen samt EU-delegerade medel. Sida administrerar hela detta stöd till universitetet och har en komplex roll som både bilateral givare och förmedlare av EU-delegerat stöd. Arbetet med att vidga givarbasen har fortsatt under 2020 då det är av yttersta vikt för att nå ökad finansiell stabilitet. Under andra halvan av 2020 har potentiella givare kommit tillbaka med ett förnyat intresse för EHU. Sverige, tillsammans med EU och Litauen har under de senaste åren säkerställt att EHU överlevt vilket i dagsläget visat sig vara ett beslut som kan spela en viktig roll i att skapa förutsättningar för en demokratisk utveckling i Belarus. Inför det akademiska året 2020/21 har EHU arbetat med att i så stor utsträckning som möjligt stödja och öppna upp för studenter som blivit utsparkade från sina universitet i Belarus. Därtill avser EHU lansera en fond med finansiering från Estland, Norge samt SI i syfte att stötta studenter i Belarus som vill transferera till EHU och på så vis uppmuntra belarusiska ungdomar att stödja en samhällsförändring utan rädsla för akademiska repressalier.²¹ En utvärdering av EHU har genomförts under första kvartalet av 2021²². Utvärderingen visar att EHU:s verksamhet i stort är relevant men att

²⁰ Insats 11615 "Support to EHU (2017-2023) samt 10795 "Stöd till EHU 2018-2019 (EU-delegering)"

²¹ Audited narrative and financial report and Report of Factual Findings for AY 2019-2020, s 8, document nr 002938/21.

²² EHU Final Evaluation Report, 26 februari 2021, dokumentnr 007521/21

det sjunkande antalet studenter och det kortsiktiga givarstödet utgör stora utmaningar för universitetets framtid.

3.2.7 Mål 10: Friare och mer oberoende media

Strategimål

Oberoende media har i Belarus spelat en helt central roll för att allmänheten ska få tillgång till information om spridning av Coronaviruset när information och statistik inte tillgängliggjorts från regeringens sida. Detsamma gäller den information som i realtid kunnat spridas om händelserna efter presidentvalet. När regimen stängde ned ett stort antal oberoende medier kunde de fortsätta sin rapportering genom flera andra kanaler.²³ Belarusian Association of Journalists (BAJ) rapporterar att den repressiva storm mot journalister som regimen förde under det sista halvåret av 2020 bland annat resulterade i 477 häktningar, 62 fall av allvarligt våld och fler än 50 mediesiter blockerade. Totalt tillbringade journalister mer än 1 200 dagar i fängelse.²⁴ 2021 har startat ännu svårare med ett stort antal journalister under åtal som riskerar fleråriga, politiskt motiverade fängelsestraff.

Yttrandefrihet är ett rättighetsområde som under 2020 i större utsträckning än någonsin tidigare utsatts för begränsningar, övergrepp och nedstängningar. Propaganda och desinformation från ryska medier/aktörer fortsätter att i snabb takt utvecklas till att bli alltmer omfattande och med ett större fokus på anti-belarusisk retorik²⁵. Antalet online-medier som regelbundet driver ett narrativ med propaganda och näthat har mångdubblats, och riktar sig särskilt mot enskilda MR-aktivister, bloggare, oberoende journalister, ofta med fokus på kultur och språk genom att driva linjen att belarusier är del av det ryska folket. På grund av det än värre läget för yttrandefrihet och oberoende mediers situation kan konstateras att utvecklingen mot målet fortsatt går bakåt.

Portfölj

Sida fortsätter att arbeta med yttrandefrihet i första hand genom regionala insatser. Fortsatt ligger fokus på ökad professionalitet bland journalister och oberoende media, digital säkerhet och formulering av budskap, men insatserna omfattas också av komponenter som rör bland annat finansiell hållbarhet, management, marknadsföring samt strategisk planering. Sida ökade olika former av stöd till utsatta journalister under 2020. Inom ramarna för ett regionalt samarbete med Medieinstitutet Fojo som syftar till att stärka oberoende och professionella medier i Östeuropa, finns fokus på att förbättra mediekunskapen i Belarus²⁶. Genom det regionala samarbetet Baltic to Black Sea Documentary Network främjas en hållbar och långsiktig utveckling av dokumentärfilmsproduktion²⁷. Fokus är att sammankoppla filmare med producenter samt att ge kritiskt stöd till olika filmidéer. Portföljen bedöms ha en hög relevans trots stora utmaningar i genomförandet.

²³ Belarus blocks over 50 news websites but protests continue, 22 augusti 2020, <https://apnews.com/7d92cfcabc7cbed1aaab40fd6f0b6e0b>

²⁴ Uttalande av BAJ, 5 februari 2021, [Belarusian journalists under crackdown need your support now! BAJ calls for international solidarity | baj.by](https://www.baj.by/en/belarusian-journalists-under-crackdown-need-your-support-now)

²⁵ "Fundamental Shifts in Anti-Belarusian Disinformation and Propaganda: Analysis of Quantitative and Qualitative Changes", 17 april 2019, <http://east-center.org/fundamental-shifts-in-anti-belarus-disinformation-and-propaganda/>

²⁶ Insats 10892 "Fojo regional Östeuropa – fri, oberoende, professionell media 2017-2021"

²⁷ Insats 11175 "B2B Doc Dokumentärfilm Öst 2017-2020"

3.2.8 Mål 11: Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inklusive EU:s strategi för jämställdhet), och icke-diskriminering

3.2.9 Mål 12: Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att utforma sina liv

Strategimål 11 och 12

Kvinnors möjlighet till att forma sina egna liv och det kringliggande samhället är fortfarande begränsad. Från politiskt håll nedprioriteras fokus på jämställdhet inom arbetet med de globala målen, och då särskilt mål 5.²⁸ Behovet av åtgärder för att stärka allmänt medvetande om jämställdhet och mänskliga rättigheter är fortsatt stort, särskilt i förhållande till de alltmer familjefokuserade konservativa krafter som tar plats. Den samlade bedömningen är att utvecklingen mot målet går delvis framåt.

Portfölj

Sida bedömer att jämställdhetsarbetet bör innefatta stöd till kvinnoorganisationer såväl som till aktörer som arbetar med män för ökad jämställdhet. Samarbetet mellan Sida och UNFPA i en insats kring jämställdhet och könsrelaterat våld påbörjades i januari 2020 (se vidare under mål 6).²⁹ Projektet ämnar stärka jämställdheten i Belarus, genom att kvinnor och män i högre utsträckning får samma makt att forma samhället och sina egna liv. UNFPA är mitt i en pågående strategiprocess för att styra om programmet utifrån både covid-19 och rådande politisk utveckling (se vidare under mål 6).

Genom MÄN:s projekt fortgår arbetet med pappagrupper, politisk dialog kring mäns roll och ansvar i familjen samt förebyggande av könsrelaterat våld, samtidigt som metodutveckling och utbildningar riktade till unga människor har kommit igång. 18 unga ungdomsgruppsledare utbildades under 2020 och håller i grupper med flickor och pojkar runtom i Belarus. Syftet med grupperna är ökad medvetenhet om jämställdhetsfrågor och förändrad attityd till könsroller och normer. På den internationella mansdagen i november lanserades stödlinjen MACS (Men's Anonymous Consulting Service) där män kan ringa in för att få stöd att hantera olika livssituationer. Därutöver har en serie med digitala workshops med fokus på mäns ansvar för kvinnors kamp för jämställdhet och rättigheter kunnat genomföras inom projektet under 2020. Som respons på covid-19 har MÄN lämnat in en uppdaterad aktivitetsplan med nödvändiga förändringar och kompletteringar i verksamheten 2021.³⁰

I linje med tidigare beslut att frysa ej utbetalda medel till insatser där statliga aktörer spelar en aktiv roll valde Sida att frysa även stödet till Raoul Wallenberginstitutet, kring integrering av mänskliga

²⁸ "Eastern Partnership and the 2030 Agenda for Sustainable Development – Pathways towards transformation", UNDP 2019

²⁹ Insats 12373 "UNFPA Advancing gender Equality in Belarus"

³⁰ Insats 11335 "Men in Belarus"

rättigheter och jämställdhet inom juristutbildningen på bl.a. Belarus statliga universitet.³¹ Sida inväntar slutrapport och kommer därefter att avsluta programmet.

Trafikljuset för portföljen bedöms som grönt utifrån relevans och väl avvägd portfölj.

3.3 Stödområde 3: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar

3.3.1 Mål 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi

Strategimål

Vid en sammantagen bedömning av länders hantering av sin miljöpåverkan (såsom Yale Environment Performance Index (EPI) eller UNECE Environmental Performance Reviews) faller Belarus relativt väl ut: på plats 49 av 180 länder i 2020-års EPI.³² Landet har en tradition av kontrollerande miljöförvaltning, en omfattande miljölagstiftning som också internaliserar många av de internationella miljökonventionerna, en nyligen antagen modern vattenförvaltning baserad på avrinningsområden, och långtgående strävanden att minska sitt beroende av fossila bränslen - dock motiverat främst av energisäkerhetsskäl. Andelen av energin som produceras av förnyelsebara energikällor ökar men utgör fortfarande endast 1 procent av den totala energiproduktionen³³. Som ett led för att minska sitt beroende av fossila bränslen har ett nytt kärnkraftverk – Ostrovets - byggts nära den litauiska gränsen, vilket togs i drift i slutet av 2020. Detta har kraftigt kritiserats av både den belarusiska miljörörelsen och av Litauen. Samtidigt kvarstår många utmaningar. Bland dem finns ett lågt utvecklat kretsloppstänkande och användande av moderna ekonomiska incitament för att förebygga miljöpåverkan, ineffektivitet i användningen av energi och eftersatta investeringar i modern miljöinfrastruktur. Föroreningar från industri, jordbruk och den storskaliga köttindustrin är särskilt problematiska. Mot denna bakgrund bedöms Belarus utveckling mot strategimålet som gult.

Portfölj

Den belarusiska miljöportföljen har dominerats av ett flertal insatser inom området hållbar samhällsservice och till viss del också av insatser under mål 15. Detta har fått till följd att det inte resursmässigt varit möjligt att utvidga portföljen under mål 14, vilket dock följer de strategiska avväganden som gjorts i samband med operationaliseringen och i den senaste verksamhetsplanen.

³¹ Insats 55030222 RWI Academic Cooperation Belarus 2015-2019”. Beslut om att frysa ej utbetalda medel till insats, beslutsnr: 2020-001998

³² <https://epi.yale.edu/downloads/epi2020report20200828.pdf>

³³ Policy Brief on Environment and Climate in Eastern Europe, report to Sida September 2020.

3.3.2 Mål 15: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle

Strategimål

Trots att den allmänna situationen i Belarus inte uppmuntrar till en framväxt av ett livskraftigt civilsamhälle har det inom miljöområdet kommit fram ett stort antal NGOs både på nationell, regional och lokal nivå. Miljöorganisationer har under 2020 varit särskilt utsatta för stark repression av regimen. Allmänheten har på papperet goda möjligheter att påverka miljöpåverkande investeringar genom att lagstiftningen är förhållandevis stark. Miljömedvetandet inom industrin är också relativt välutvecklat, men i vissa sammanhang får miljömässig hänsyn stå tillbaka för ekonomiska prioriteringar. Detta förhållningssätt understöds av lokala myndigheter som oftast prioriterar arbetsskapande åtgärder. En samlad bedömning är att utvecklingen mot målet går delvis framåt.

Portfölj

Samarbetet med civilsamhället på miljöområdet har pågått länge och dess fokus har under strategiperioden rört sig från regionala insatser till vidareförmedlingsprogram och lokala nätverk med programmatisk ansats, syftande till ett fördjupat lokalt engagemang som främjar ansvarstagande och ansvarsutkrävande. Under 2020 består portföljen av ett programstöd via Forum Civ samt en ny regional insats för Belarus och Ryssland med Coalition Clean Baltic som avtalades i juli 2020. Samarbetsavtalet med Forum Civ innebär ett fyraårigt stöd till vidareförmedling och kompetensuppbyggnad av belarusiska civilsamhällesorganisationer med ett totalbelopp på 38 MSEK, där hälften av medlen kanaliseras till miljöinriktade NGOs.³⁴

Coalition Clean Baltic³⁵ avslutade i mitten av 2020 sitt program för samarbetet med miljöinriktade organisationer i Belarus. I juli 2020 avtalades om en ny fas för CCB:s samarbete med miljöinriktade NGO:s i Belarus, vilken också inkluderar organisationer i Ryssland. Både covid-19 och den politiska utvecklingen har haft en negativ påverkan på genomförandet av programmet då vidareförmedlingen av medel blivit mer komplicerad och hotbilden mot engagerade i miljörörelsen förstärkts.

3.3.3 Mål 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi

Strategimål

Inga större förändringar har skett inom detta område under 2020. Däremot har vissa framsteg gjorts inom reformen av kommunal service. Kostnadstäckningen för vattentariffen på nationell nivå har ökat från 18 procent vid slutet av 2015 till omkring 89 procent i slutet av 2019.³⁶ Att kommunal service har en full kostnadstäckning är en viktig förutsättning för att de berörda offentliga bolagen ska kunna leverera en uthållig service. Motsvarande tariffökningar har även genomförts och planeras för värme och el. Den belarusiska regeringens målsättning har varit att tarifferna för all kommunal service skulle närma sig full kostnadstäckning till slutet av 2020. Detta har dock inte skett. Sektorn är fortsatt centralstyrd från Minsk, vilket begränsar möjligheterna till reformer på regional och lokal nivå.

³⁴ Insats 12376 "Forum Syd: Innovation for Future Civil Society in Belarus 2019-2023"

³⁵ Insats 55030185 "Coalition Clean Baltic", fas 2

³⁶ Data förmedlad av EBRD Office Minsk

Sammanfattningsvis kan sägas att transitionsutmaningarna inom kommunal samhällsservice i Belarus är fortsatt stora, och att framsteg sker i lägre takt än önskat, vilket ger gul färg på trafikljuset.

Portfölj

Sidas portfölj inom kommunal samhällsservice består av samarbeten med internationella finansieringsinstitutioner som EBRD, NIB (Nordiska Investeringsbanken) och NEFCO (Nordiska Miljöfinansieringsbolaget). Projekt för uppgradering av 13 avloppsreningsverk³⁷ befinner sig i olika stadier av genomförande. Sida har hittills bidragit med cirka 230 MSEK³⁸, varav hälften från globala anslag. Samtliga medel har utbetalats och ligger nu på olika fonder hos EBRD, NIB och NEFCO.

Olika resultat i form av miljöförbättringar, mätbara utsläppsminskningar avseende biologiskt nedbrytbart material, fosfor och kväve förväntas först under 2021, då byggnation och idrifttagande av den första generationen uppgraderade avloppsreningsverk enligt plan skall vara genomförd. Det första reningsverket som kommer att bli färdigrenoverat är Brest, där den första fasen av renoveringsarbetena slutfördes hösten 2019. Reningsverket uppfyller dock ännu inte HELCOM:s krav om utsläppsnivåer på kväve och fosfor, vilket gör att det kommer att krävas vidare investeringar. I och med att det gjordes besparingar på upphandlingen av det första byggkontraktet finns det fortfarande medel tillgängliga för vidare investeringar. Upphandling av vidare byggkontrakt pågår för närvarande.

Samtliga miljöinfrastrukturprojekt förutom avloppsreningsverket i Orsha (som inte ligger i Östersjöns tillrinningsområde) har gåvomedel från Northern Dimension Environmental Partnership (NDEP) via dess stödfond som Sverige stödjer med regionala medel³⁹. NDEP har under senare år varit generöst med sina bidrag till Belarus, men osäkerhet råder kring hur länge denna generositet kan fortgå givet den frusna situationen gällande det ryska deltagandet. Under 2019 och 2020 har dock ett antal nya projektförslag antagits i Ryssland, vilket gör att det fortsatt kan vara aktuellt med mer stöd från NDEP till nya projekt i Belarus. I slutet av 2020 togs ett beslut om att förlänga giltighetstiden för NDEP-fonden till slutet av 2027, vilket gör att det finns tid att genomföra fler projekt i Belarus.

Covid-19 har liksom den politiska utvecklingen påverkat verksamheten. Både EBRD och NIB har fört diskussioner om hur man ska ställa sig till sin verksamhet inom kommunal infrastruktur i Belarus, men kommit fram till att redan ingångna avtal bör slutföras. Däremot är det stopp för nya lån under rådande förutsättningar.

Trots att det finns problem på den institutionella sidan är insatserna inom portföljen fortsatt relevanta och visar på framtida konkreta miljöresultat, vilket motiverar en grön färg på trafikljuset.

4. Implikationer

Sedan det demokratiska läget kraftigt försämrades i augusti bedömer Sida att behovet av stöd inom resultatområde två är klart störst. Vi förutser inte att denna tyngdpunkt inom anslaget kommer att förändras nämnvärt under 2021. Rättighetsperspektivet och en bedömning utifrån den demokratiska

³⁷ Vitebsk, Grodno, Brest, Slonim och Baranovichi (1a generationen, EBRD & NIB), samt Lida, Polotsk och Orsha (2a generationen, EBRD), och slutligen Kobryn, Novogrudok, Pruzhany, Skidel och Smorgon (NEFCO).

³⁸ 53070081 (Brest) och 53070091 (Grodno) och 53010000 (konsultfond på NEFCO för Belarus). Delar av 71001951 (regional konsultfond på NIB), av 55030205 och 71300213 (regional miljö- och klimatfond på EBRD) och 10631 (regional konsultfond på NEFCO).

³⁹ Insats 53070088 "Northern Dimension Environmental Partnership Support Fund"

utvecklingen i Belarus kommer att spela en än större roll i granskningen av både avtalade och föreslagna insatser också inom de andra resultatområdena. Den politiska situationen påverkar både nuvarande portfölj och samarbeten med nya partner under resterande strategiperiod. Flera internationella initiativ inom resultatområde två, demokrati och mänskliga rättigheter, är under uppbyggande och kan eventuellt komma att bli aktuella. Även ur ett konfliktperspektiv behöver utvecklingen följas noga i och med de försämrade relationerna med ett stort antal länder i regionen. Det gäller också Ryssland, som är involverade i konflikter i närområdet och samtidigt en garant för att Belarus ekonomi inte havererar genom de lån man hittills utfärdat.

Från ett socioekonomiskt perspektiv är det tydligt att den belarusiska befolkningen, i synnerhet socialt och ekonomiskt utsatta grupper i samhället, riskerar att gå en än svårare tillvaro till mötes under kommande period. Det finansiella systemet är känsligt för oförutsedda händelser, tillväxten har bromsats kraftigt och statens skuldsättning växer. Detta riskerar att drabba belarusiers privatekonomi mycket hårt. Sida kommer att fortsätta undersöka vilka möjligheter som finns att utveckla portföljen inom resultatområde ett.

De pågående insatserna inom jämställdhetsområdet kommer att fortsätta även 2021 och bedöms fortfarande vara mycket relevanta.

Under 2020 genomförde Sidas miljöhelpdesk en kartläggning över vilka områden Sida skulle kunna utveckla arbetet inom och vilka potentiella aktörer som skulle kunna komma ifråga som samarbetspartner. Kartläggningen kommer eventuellt att återbesökas under 2021 i arbetet med att utveckla miljöportföljen. Stora utmaningar föreligger inom miljöområdet liksom inom de andra resultatområdena vad gäller att starta nya samarbeten under rådande situation. Möjligheterna för Sida att initiera nya insatser på miljöområdet måste också bedömas utifrån de prioriteringar som görs för portföljen som helhet.

Arbetet med Belarusportföljen innefattar en riskbild där de externa riskerna är övergripande men också insatsspecifika. Risker på insatsnivå utgör en central dialogfråga med samarbetspartnern. Att följa upp interna och externa riskbilder är angeläget under resten av strategiperioden.